

development of future specialist in service sector of the population, as well as psychological and pedagogical performance of professional-oriented personality of university students. Disclosed modern aspects of the restructuring of modern university education system implementation based on the concept of professionally-oriented training. The essence of formation of professionally oriented student's personality in the structure of the higher pedagogical education as a system of psychological, pedagogical, didactic procedures of interaction of teachers and students in accordance with their abilities and aptitudes, aimed at implementing the content of methods, forms and means of education professionals and future activities.

Key words: personality oriented teaching, high school, teacher, student, techniques, forms, means.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2015 р.

Прийнято до друку 14.05.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 37.013.42+371.13+005.336.2

Т. М. Костюченко

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Система підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери з кожним роком піддається значного реформування. Це пов'язано як з кризовими явищами в нашому суспільстві (ускладненням життєвого середовища, змінами моральних цінностей, зростанням соціально негативних явищ і соціально небезпечних захворювань, збільшенням кількості людей, які опиняються у складних життєвих обставинах), так і з процесами оновлення освітніх систем, що відбуваються в європейських країнах і пов'язані з визнанням якості знань, як одного з найголовніших чинників прогресу та добробуту. Ці та інші зміни висувають нові вимоги до професійної підготовки фахівців соціальної сфери, в якій пріоритетним напрямком є вивчення проблематики становлення професіоналізму та професійної компетентності як його головної складової.

Дослідження педагогів і психологів О. Абдулліної, Ю. Бабанського, Ф. Гоноболіна, І. Зязюна, Н. Кузьміной, О. Мороза, В. Семиченко, В. Сластьоніна, Т. Сущенко, О. Щербакова розкривають зміст соціально-педагогічної діяльності в умовах підвищених вимог щодо професійних і особистісних якостей соціальних педагогів, а саме як спеціалістів високої валеологічної культури у своїй професії. Забезпечення підвищення професійної компетентності у поєднанні із загальною валеологічною

культурою передбачає процес різнобічного розвитку майбутнього фахівця, формування гуманістичної соціально-педагогічної позиції на основі єдності професійної та здоров'язбережувальної підготовки. Формування професійної компетентності, загалом, і здоров'язбережувальної, зокрема, розглядається як головна складова становлення професіоналізму майбутнього фахівця соціально-педагогічної діяльності.

Отже одним із основних вимірів, в якому відбувається підготовка майбутніх соціальних педагогів в системі модернізації освіти України, є компетентнісний вимір. В свою чергу, компетентнісний вимір полягає в забезпеченні знань, що відповідають сучасним умовам, і є сукупністю конкретних вимог до рівня підготовленості фахівця. Сфера соціально-педагогічної діяльності, потребує високо компетентних фахівців, які будуть володіти не тільки специфічними предметними вміннями та навичками, навіть не абстрактними розумовими діями або логічними операціями, а конкретними, життєвими, необхідними людині будь-якої професії та віку.

Підготовка спеціалістів в такому вимірі акцентує увагу на здатності використовувати здобуті знання, а саме, розв'язувати проблеми різної складності на основі наявних знань та умінь, що й визначає рівень соціально-педагогічної освіченості фахівця.

Сучасні дослідники визначають такі види компетентностей в сфері соціальної педагогіки: загальнопедагогічну; професійно-правову; соціальну; психологічну; комунікативну; конфліктологічну та інші. Всі вони пов'язані з вимогами до знань та особливостями професійної діяльності. За результатами діяльності робочої групи з питань запровадження компетентнісного підходу, створеної в рамках проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному», запропоновано такий перелік ключових компетентностей: уміння вчитись (навчальна), громадянська, загальнокультурна, компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій, соціальна, підприємницька, здоров'язбережувальна» [5].

Сутність здоров'язбережувальної компетентності розкрита в працях В. Базарного та О. Петух. Сутність та аналіз змісту здоров'язбережувальних технологій науковці розглядають у таких ракурсах: формування культури здоров'я учасників педагогічного процесу (Л. Мельник, Н. Денисенко, О. Аксьонова); збереження здоров'я, формування здорового способу життя дітей та підлітків засобами фізичної культури та виховання (Е. Вільчковський, Г. Власюк, І. Петренко, В. Арєф'єв, Г. Арзютов, О. Артюшенко, О. Вацеба, Л. Волков, М. Герцик, Л. Гурман, В. Дробинський, О. Дубогай, С. Закопайло, М. Зубалій, Є. Столітенко, Б. Шиян та ін.); дослідження цієї проблеми з точки зору вікових особливостей (Г. Голобородько, О. Дубогай, С. Свириденко). Окремі питання змісту і застосування здоров'язбережувальних технологій відображені в публікаціях

О. Алексеева, О. Балакірева, В. Бондіна, М. Варбан, І. Волкової, І. Зверевої, Н. Зимівець, Р. Левіна, П. Міненка, В. Сонькіна, М. Южакова, О. Яременка, у тому числі в соціальній сфері (В. Ананьєв, Л. Борисова, Є. Горская, Т. Грядкіна, С. Котова, Г. Овсянкіна, Г. Пономарьов).

Поняття здоров'язбережувальної компетентності використовується здебільшого в педагогічній науковій літературі щодо учнівської та студентської молоді, де її розглядають як «характеристику, властивість особистості, спрямовану на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення» [3, с. 86].

Не можна визначити поняття «здоров'я», не беручи до уваги особливості середовища та діяльності людини, його соціальне значення. На думку Є. Кудрявцевої, «здоров'я індивіда може бути визначене як стан організму людини, який забезпечує повноцінне й ефективне виконання нею соціальних функцій» [4].

Продовжуючи цю думку, Г. Зайцев, А. Зайцев визначають здоров'я як важливу складову професійної готовності особистості до діяльності [2].

Зважаючи на вищезазначене, дослідники (Г. Апанасенко, Д. Венедиктов, О. Изуткін, С. Кириленко, О. Коган, В. Оржеховська, В. Пономаренко, Д. Солопчук, Л. Сущенко) наголошують на цілісному погляді на здоров'я, яке інтегрує чотири його складові:

- фізичну, правильне функціонування організму людини і кожної з його систем, його визначають такі чинники, як індивідуальні особливості анатомічної будови тіла, фізіологічні функції організму в різних умовах спокою, руху, довкілля, генетичної спадщини, рівні фізичного розвитку органів і систем організму;

- психічну, індивідуальні особливості психічних процесів і властивостей людини, наприклад збудливість, емоційність, чутливість; психічне здоров'я індивіда складається з його потреб, інтересів, мотивів, стимулів, настанов, цілей, уявлень, почуттів тощо;

- духовну, сприйняття складових духовної культури людства – освіти, науки, мистецтва, релігії, моралі, етики; на думку В. Оржеховської, «духовному здоров'ю належить особлива роль, його можна визначити як прагнення до любові, правди, істини, добра, до відкриття нового, спроможність діяти в любові до ближнього, причетність до живої і неживої природи; духовне здоров'я є головним джерелом життєвої сили й енергії»;

- соціальну, залежить від економічних чинників, його стосунків із структурними одиницями соціуму – сім'єю, організаціями, через які відбуваються соціальні зв'язки – праця, відпочинок, побут, соціальний захист, охорона здоров'я, безпека існування тощо [3, с. 37].

Окреслюючи реалізацію здоров'язбереження в педагогічній праці фахівця будь-якого фаху, вказують на необхідність володіння ним арсеналом способів збереження, відновлення та розвитку власного

здоров'я (навички медичного, біологічного змісту та питань безпеки життя), переконаність у доцільності їх застосування [6, с. 447].

Таким чином здоров'язбережувальна компетентність соціального педагога має розглядатись як інтегральна характеристика особистості, що дає змогу успішно відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, діяти в конкретних умовах, виконувати поставлені завдання щодо здоров'я свого та інших людей. Вона забезпечує організацію здорового способу власного життя у фізичній, соціальній, психічній, духовній сферах та організацію своєї праці. Основним критерієм цієї компетентності є стан оптимальної відповідності, гармонії між біологічним, психічним і соціальним у житті й діяльності людини. Формування цієї компетентності охоплює низку життєвих навичок (компетентностей), що сприяють здоровому способу життя:

- фізична сфера – навички раціонального харчування; навички рухової активності санітарно-гігієнічні; навички режиму праці та відпочинку;

- духовна та психічна сфери – самоусвідомлення та самооцінка; аналіз проблем і прийняття рішень визначення життєвих цілей та програм; навички самоконтролю; мотивація успіху та тренування волі;

- соціальна сфера – навички ефективного спілкування; навички розв'язування конфліктів, співчуття; навички поведінки в умовах тиску, погроз, дискримінації; навички спільної діяльності та співробітництва.

У структурі здоров'язбережувальної компетентності дослідники виокремлюють такі компоненти: ціннісно-мотиваційний, змістовий, діяльнісний, особистісний, рефлексивний. Із зазначених компонентів можна виділити три основні:

- когнітивний (система знань і пізнавальних вмінь);

- особистісний (наявність і проявлення рис особистості, зумовлених характером діяльності з формування здорового способу життя свого та клієнтів);

- діяльнісний (здатність обґрунтовано виявляти та раціонально застосовувати шляхи і засоби для найбільш ефективного досягнення мети) [1, с. 62 – 63].

Когнітивний компонент має містити знання, які характеризуються світоглядним розумінням людини її природного та соціального оточення; загальні професійні знання про культуру здоров'я як складову загальної культури особистості; психолого-педагогічні знання про закономірності всебічного розвитку особистості; інтегровані предметні знання про цінності здоров'я та здорового способу життя як основи активної життєдіяльності та особистісного розвитку людини; методичні знання про застосування здоров'язбережувальних технологій у соціальній роботі та ефективні заходи щодо особистої безпеки життєдіяльності й оточуючого середовища.

Особистісний компонент становлять: мотиваційно-ціннісні орієнтації (прийняття цінності здоров'я, інтерес та готовність до

різноманітних видів здоров'язбережувальної діяльності); соціальна орієнтація (готовність до виконання соціальних функцій і ролей у професійній та соціокультурній сферах); професійна орієнтація на здоров'язбереження об'єктів соціальної роботи; особистісні якості, необхідні для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; рефлексивна складова (усвідомлення і присвоєння способів підтримки здоров'я).

Діяльнісний компонент містить систему спеціальних здоров'язбережувальних умінь і навичок (позитивне відношення до власного здоров'я та здоров'я об'єктів своєї безпосередньої діяльності, володіння сучасними засобами психофізичної діагностики стану здоров'я та вміння їх застосовувати на практиці, вміння проектувати індивідуальні траєкторії розвитку і вдосконалення способів збереження здоров'я клієнтів), а також загальнопедагогічні та професійні уміння і навички соціальної роботи (організаторські, аналітичні, проектувальні, комунікативні, корекційні та ін.). Єдність та взаємодія зазначених компонентів є необхідною умовою для ефективного використання здоров'я.

Дослідивши проблему підготовки майбутніх соціальних педагогів, можна зробити висновок, що становлення їх професіоналізму та набуття професійної компетентності, як його головної складової, є пріоритетним напрямком у вимогах до професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери.

Поняття здоров'язбережувальної компетентності, було сформульовано зіставленням понять «компетентність», «здоров'я», «здоров'язбереження». Компетентнісний вимір в підготовці майбутніх соціальних педагогів пропонує наступний перелік ключових компетентностей (знань та умінь): уміння вчитись (навчальна), громадянська, загальнокультурна, компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій, соціальна, підприємницька, здоров'язбережувальна. Здоров'я розглядається як характеристика, властивість особистості, спрямована на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення. Здоров'язбереження забезпечує організацію здорового способу власного життя у фізичній, соціальній, психічній, духовній сферах та організацію своєї праці в цих вимірах.

Структура здоров'язбережувальної компетентності включає в себе три основні компоненти, а саме, когнітивний, особистісний та діяльнісний. Формування кожного з них висуває певні вимоги та охоплює низку життєвих навичок (компетентностей), що сприяють здоровому способу життя. Їхнє формування відбувається впродовж всього життя в різних сферах життя особистості – фізичній, психічній, духовній та соціальній.

Список використаної літератури

- 1. Гамаюнова А. Н.** Компетенция здоровьесбережения в структуре профессиональной компетентности бакалавра психолого-педагогического образования / А. Н. Гамаюнова // Международный журнал экспериментального образования. – 2011. – № 3. – С. 62 – 63.
- 2. Зайцев Г. К.** Валеология. Культура здоровья / Г. К. Зайцев, А. Г. Зайцев. – Самара : Издат. Дом «Бахрах-М», 2003. – 272 с.
- 3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.**
- 4. Кудрявцева Е. Н.** Здоровье человека: проблемы, суждения / Е. Н. Кудрявцева // Вопросы философии. – 1987. – № 12. – С. 12 – 19.
- 5. Пометун О. І.** Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
- 6. Успенська В. М.** Здоров'язберігаюча компетентність учителя основ здоров'я як визначальна його професійної компетентності / В. М. Успенська // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми, 2010. – № 1 (3). – С. 442 – 452.

Костюченко Т. М. Сутність та структура здоров'язберезувальної компетентності майбутніх соціальних педагогів

Проводячи аналіз наукових праць, а саме, в напрямках сучасних проблем в підготовці майбутніх соціальних педагогів у компетентнісному виміру соціальної сфери, в статті розглянуті сутність та структура здоров'язберезувальної компетентності; визначено поняття «здоров'язберезувальної компетентності» на основі зіставлення понять «компетентність», «здоров'я», «здоров'язбереження»; було розглянуто перелік таких ключових компетентностей, як уміння вчитись (навчальна), громадянська, загальнокультурна, компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій, соціальна, підприємницька, здоров'язберезувальна; здоров'я охарактеризовано, як властивість особистості, спрямована на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення; визначено сфери життя та виміри праці в них, які забезпечують організацію здорового способу власного життя; виділено три основні компоненти структури здоров'язберезувальної компетентності.

Ключові слова: компетентнісний вимір, здоров'я, здоров'язбереження, здоров'язберезувальна компетентність, структура здоров'язберезувальної компетенції.

Костюченко Т. Н. Сущность и структура здоровьесберегающей компетентности будущих социальных педагогов

Проводя анализ научных работ, а именно, в направлении современных проблем в подготовке будущих социальных педагогов в компетентностном измерении социальной сферы, в статье рассмотрены сущность и структура здоровьесберегающей компетентности; определено понятие «здоровьесберегающей компетентности» на основе сопоставления понятий «компетентность», «здоровье», «здоровьесбережение»; был рассмотрен перечень таких ключевых компетентностей, как умение учиться (учебная), гражданская, общекультурная, компетентность в области информационных и коммуникационных технологий, социальная, предпринимательская, здоровьесберегающая; здоровье охарактеризовано, как свойство личности, направленное на сохранение физического, социального, психического и духовного здоровья – своего и окружающих; определены сферы жизни и измерения труда в них, которые обеспечивают организацию здорового образа жизни; выделено три основных компонента структуры здоровьесберегающей компетентности.

Ключевые слова: компетентностное измерение, здоровье, здоровьесбережение, здоровьесберегающая компетентность, структура здоровьесберегающей компетенции.

Kostiuchenko T. M. Essence and Structure of the Health Savings Competence for the Future Social Pedagogues

By the conducting analyze of the scientific works, namely, in the direction of modern problems of social and pedagogical training for the future professionals in the measurements competence of social sphere, there are described essence and structure of the health savings competence; in this article on the basis of scientific analysis works discussed current challenges in the field of social and pedagogical training of future professionals, analyzed the notion of competence, in general, and social-pedagogical skills, in particular, the ability of the expert to establish and implement communication between "knowledge-ability" and situation; a big range of definitions of "health", let us to consider four areas: physical, psychical, spiritual and social, and identify their simultaneous action in real life and integrated effect that determines a person's health as holistic, complex phenomenon; comparison of the concepts of the "competence", "health", "health savings" allowed us to define the concept of "health savings competence", it was reviewed list of the key competencies, as the ability to learn (studying), civil, general cultural, competence of the information and communication technologies, social, business and the health savings competence; the health is described as individual property, aimed at preserving the physical, social, mental and spiritual health – by yourself and your environment; identified areas of life and work in these measurements that provide a healthy way of organizing your

live; there were three the main components of the structure the health savings competence.

Key words: competence dimension, health, health savings, the health savings competence, structure of the health savings competence

Стаття надійшла до редакції 17.04.2015 р.

Прийнято до друку 14.05.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Богданова І. М.

УДК 378.172

С. А. Крошка, К. В. Варфоломєєва

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

Створення здоров'язберігаючого середовища у вищих навчальних закладах є надзвичайно актуальним в сучасному світі. Якщо студент буде володіти та активно використовувати різноманітні фізичні вправи, то поліпшить свій фізичний стан, рівень фізичної підготовленості, показники фізичного здоров'я. У вирішенні цього завдання велике значення належить в реалізації педагогічних здоров'язбережувальних технологій, що є одним з перспективних напрямів підвищення ефективності навчально-виховного процесу у вищій школі, зокрема студентів спеціальності «Фізичне виховання».

Здоров'я підростаючого покоління є головною проблемою сучасного і майбутнього країни. Молодь є найдорожчим репродуктивним, інтелектуальним, економічним, соціальним і культурним резервом держави. Студентство, як самостійна соціальна група, завжди була об'єктом особливої уваги.

Мета дослідження – визначити сутність і значення використання технологій збереження здоров'я учнівської молоді, зокрема студентів спеціальності «Фізичне виховання».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Державній програмі «Репродуктивне здоров'я нації на 2006-2015 рр.», Національній програмі патріотичного виховання, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства визначено, що здоров'я підростаючого покоління, школярів, студентів, робочої молоді – це інтегрований показник суспільного розвитку. Актуальні завдання морального, духовного, ціннісного розвитку молодого покоління, підготовки до активної творчості та повноцінного життя, необхідність розвитку здоров'язберігаючих технологій визначені у законах України «Про державну підтримку молодіжних і дитячих суспільних об'єднань», «Про загальну середню освіту», «Про освіту»,